

משמר הגבול – לקראת שינויים מהותיים בייעוד ומשימות החייל?

אלון לבבי¹, מאיר אלרן, דוד צור² | 22 בפברואר, 2023

ההתפרעויות סביב "שומר החומות" במאי 2021 בין ערבים ליהודים, בצד התגברות האלימות והפשעה בישראל, יצרו לחץ על הדרג הפוליטי להעניק מענה מהיר ודרמטי לפערים באכיפה ובמשילות בשטח, בעיקר על ידי חיזוק יכולת התגובה המיידית של המשטרה ובתוכה מג"ב. עקב זאת הוצגה בממשלה שורת רעיונות, תוכניות ואף החלטות, שתכליתן לייצר שינויים משמעותיים האמורים להבטיח אכיפה מלאה ומהירה. הקמת הממשלה החדשה האיצה תהליכים אלה והעלתה רעיונות נוספים, חלקם קיצוניים, בשורת נושאים ובכללם לגבי מג"ב, המהווה את הכוח המבצעי, הזמין לכאורה, כמענה לבעיות הנדונות. מטרת מאמר זה היא לבחון ביסודיות את היתרונות והמגבלות של השינויים המוצעים במג"ב, מול היתכנות ומידת ישימותם ומול ייעודו ומשימותיו של החייל. המסקנה העולה מהניתוח היא, שאכן יש צורך בשיפור ניכר במערכת האכיפה של מדינת ישראל ובראש וראשונה במשטרה ובמג"ב. אולם שיפור זה צריך להתרחש בשום שכל, בזירות, על בסיס עבודת מטה סדורה, המתייחסת תחילה לשינויים הדרושים במשטרת ישראל ומול קשייה להתמודד עם כלל משימותיה. רק כך יהיה מקום וצורך לבחון את עתידו של מג"ב ככוח במתכונת של משמר לאומי וכחלק ממשטרת ישראל, שיוכל להתמודד בהצלחה עם משימותיו הנוכחיות, בעיקר מול הטרור, וכן מול הפרות סדר נרחבות בתווך האזרחי, כולל אלה הבעלות אופי לאומני.

מאז מאי 2021, בעקבות המהומות בחלק מהערים המעורבות בין ערבים ליהודים ועל רקע ההתרופפות בתחושות הביטחון האישי של הציבור בישראל, התעצם השיח הציבורי בנוגע לדרכים הנכונות להתמודד עם אתגרי הביטחון הפנימי והדרך לחזק את האכיפה בתחום הסדר הציבורי ובכלל. זאת באמצעות חיזוק המשטרה ומשמר הגבול (מג"ב), כזרוע המבצעית הלוחמת שלה. הנושא היה מרכזי במערכת הבחירות האחרונה ובלט בסדר היום הפוליטי של חלק מהמפלגות ושל הממשלה החדשה.

¹ ניצב (דימ.) אלון לבבי, לשעבר סגן מפקד המשטרה, הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי

² ניצב (דימ.) דויד צור (צורי), לשעבר מפקד מג"ב ומפקד מחוז תל אביב של מ"י ו-ח"כ (2013-15).

מסמך זה מתמקד בעיקר ב-מג"ב, המהווה העתודה המרכזית של משטרת ישראל (מ"י) בכל הנוגע לשמירה על הסדר הציבורי והתמודדות עם התנגשויות המוניות, כולל הפרות סדר על רקע לאומני בתוככי ישראל ובמרחבי חיכוך בין קבוצות בעלות פוטנציאל גבוה של אלימות. כבר בממשלה הקודמת הוחלט (2021) להקים את המשמר הלאומי/הישראלי, על בסיס מג"ב, ככוח ייעודי עיקרי למשימות אלה. מג"ב כבר החל בעבודת מטה לקידום השינוי המודבר. לאחרונה גם הייתה התייחסות פרטנית לעניין זה בהסכם הקואליציוני בין הליכוד ל"עוצמה יהודית", ערב מינויו של השר החדש לביטחון הלאומי, איתמר בן גביר. זו עסקה, בין היתר, בשתי סוגיות חשובות העשויות להשפיע מאוד על מ"י ועל מג"ב וזיקתו ל-צה"ל: הראשונה קשורה ל-מג"ב/איו"ש ולאפשרות העברת האחריות להפעלתו מ-צה"ל ל-מ"י, והשנייה קשורה לאפשרות של הפרדת מג"ב מ-מ"י.

פרק א' - מג"ב בראייה היסטורית ומבצעית

רקע והתפתחות מג"ב

לקראת הקמת המדינה, בשנת 1948, כוננה ועדה של הסוכנות היהודית, לשם גיבוש תשתית להקמת המוסדות הנדרשים למדינה. הוועדה התחלקה לצוותים, כשהצוות להקמת המשטרה הציג להקים שני גופים מקבילים: משטרה עברית וז'נדרמריה. מ"י הוקמה מיד, אולם הקמת הז'נדרמריה נדחתה. לאחר המלחמה שב הנושא להידון, לאור התגברות ההסתננות והתקיפות של הפדאיון. אז התעורר ויכוח בין המשטרה ל-צה"ל סביב כפיפותו של החיל. ב-21 בספטמבר 1949 החליט בן-גוריון להקים את החיל בצבא, בשם "חיל הספר", שהועבר לאחר זמן קצר למשטרה, כאשר סוכם כי בשעת מלחמה יסופח החיל לפקוד צה"ל. לחיל הוקצו 2,000 תקני קבע. מלכתחילה ניכר מחסור גדול בכוח אדם ב-מג"ב. אחד הפתרונות היה כי שירות בחייל יחשב כשירות חובה ב-צה"ל. ב-1963 החלו לשרת בחייל 250 שוטרי חובה ראשונים. מספרם גדל משמעותית בהדרגה.

ייעודו הראשוני של החיל, ששמו הוסב ל"משמר הגבול", נקבע כשמירת גבולות המדינה מפני מסתננים, תוך ארגון השמירה ביישובי הספר והגנה על מתיישבים. האופי הצבאי של משימות החייל חייב את אימוץ המבנה הקרבי ה-צה"לי. מפקד החייל הוכפף לראש אגף ארגון במשטרה, אך היה בעל סמכויות עצמאיות רבות. הוא שימש כיועץ ל-מפכ"ל בנושא הגנת היישובים וייצוג המשטרה בפני הצבא.

שינוי משמעותי בייעודו של מג"ב נעשה לאחר מלחמת ששת הימים, כאשר יחידות מממנו הוכפפו לפיקוד המרכז ולפיקוד הצפון של צה"ל וקבלו אחריות לשליטה בשטחים שנכבשו, במשימות של השלטת הסדר וביעור קני התנגדות. ב-1971 נכנסו כוחות מג"ב גם לעזה, בנוסף לנשיאה באחריות לביטחון "הקו הירוק".

במהלך השנים ועם התגברות הטרור בתוככי ישראל הועברה האחריות לביטחון הפנים ל-מ"י. לצורך זה הועברו מספר פלוגות של מג"ב מיהודה ושומרון לתחומי הקו הירוק, על מנת להוות מכפיל כוח למשטרה הכחולה. מג"ב קיבל גם אחריות על אבטחת נמלי התעופה והים, בצד תחומים נוספים. הדגש המבצעי המובהק על המלחמה בטרור הביא לשינוי באופיו של החייל. זה התבטא בין השאר בהקמת ה-ימ"מ, יחידת ה-מו"מ עם מחבלים, מערך חבלה ומתנדבים. מג"ב בצע (1975) שינוי ארגוני מהותי, במסגרתו הוקמו שלוש מפקדות חטיבתיות.

באינתיפאדה הראשונה הוגדל סדר הכוחות של מג"ב באופן משמעותי. הוקמו בהדרגה שלוש יחידות המסתערבים (ימ"ס), ברצועת עזה, ב-איו"ש ובירושלים. גם באינתיפאדה השנייה היווה מג"ב כוח מרכזי לטיפול במהומות וטרור. לאור ההתנגשויות הקשות בין אזרחי ישראל הערבים לבין המשטרה באוקטובר 2000 הוקמה ועדת אור, שביקרה בחריפות את מ"י ואת מג"ב. הביקורת הביאה לשורה של שינויים ושיפורים בחיל, ביניהם הקמת מערך המילואים (2002).

מאז נערכו ב-מג"ב עוד שינויים ארגוניים רבים. ב-2017 אוחדו מספר יחידות ארציות של מג"ב והוקמה "החטיבה הטקטית", המתמחה בהתערבות מהירה באירועי טרור והתמודדות עם הפרות סדר קשות בשטח ישראל וכן במבצעים יזומים כנגד פשיעה חמורה. במהלך אירועי "שומר החומות" (2021) הועברו פלוגות מג"ב/איו"ש לעיר לוד, וגויסו לוחמי מילואים נוספים של מג"ב לסיוע למשטרה הכחולה בהשלטת סדר באזורי המהומות בין ערבים ליהודים.

ייעוד ומשימות מג"ב

פקודת המשטרה (מעודכנת לספטמבר 2001), מגדירה את ייעוד ומשימות החייל, כך:

מג"ב מאורגן כחיל מקצועי, אשר לו תחומי אחריות ופעילות מוגדרים, במסגרת מ"י. הפעלתו מתבססת על עקרון האחריות הטריטוריאלית ואחידות הפיקוד.

ייעוד החייל: (לשמש) ככוח רב תכליתי של המשטרה לפעולות אבטחה ושיטור וללחימה בטרור.

תפקידי החייל:

א. להוות זרוע מבצעית מקצועית של המשטרה, ללחימה בטרור ולמבצעי סדר וביטחון מיוחדים.

ב. לשמש עתודה מרוכזת וניידת להתערבות מידית.

ג. במחוזות משטרת ישראל - למעט במחוז ש"י:

- לסייע ליחידות המשטרה בלחימה בפשיעה בערים, במסגרת יחידות מבצעיות של משמר הגבול, בתיאום עם מפקדי המחוזות.
- לסייע ליחידות המשטרה בלחימה בפשיעה במגזר הכפרי, תוך מתן דגש לטיפול בעבירות חקלאיות.
- להוות כוח רב תכליתי לאבטחה ולשיטור ולאבטח את גבולות המדינה בשיתוף עם צה"ל.
- לאבטח מתקנים חיוניים.
- לאבטח את היישובים במגזר הכפרי שבגזרת האחריות של מ"י ולארגן את האבטחה והשמירה בהם.

על פי אתר עמותת "הכומות הירוקות", מג"ב הוא הזרוע המבצעית של משטרת ישראל, שמטרתה לתת מענה לבעיות בנושאי ביטחון פנים, לוחמה בטרור, לחימה בפשיעה קשה, אבטחת מתקנים רגישים, אבטחת האזורים הכפריים ומניעת גניבות חקלאיות, ומאבק בהפרות סדר. מג"ב הוא כוח רב תכליתי המסייע למשטרת ישראל ולצה"ל בטיפול בבעיות שבתחומי התמחותו, ומשמש גם כעתודה מרכזית להתערבות מידית באירועים.

כיום סדר הכוחות הסדיר של משמר הגבול מונה למעלה מ-7,000 איש, מחציתם בשרות קבע ומחציתם בשרות חובה. הוא מהווה כרבע מסדר הכוחות הכולל של משטרת ישראל. בנוסף לאלה משרתים במג"ב כ-3000 לוחמי מילואים, כולל אלה המשרתים במשימות ב-איו"ש. למג"ב גם כוח מתנדבים גדול יחסית (כ-7000 איש). כוח האדם במג"ב מורכב בעיקר מלוחמים, המשמשים בתפקיד שח"מ – שרות חובה במשטרה (חיילים שאת שרותם עושים במסגרת המשטרה). להלכה סמכויותיו של שוטר מג"ב שוות לסמכויותיו של כל שוטר רגיל, אך לא כך הכשרתו, והוא מתמחה בלחימה כמו חייל (שוטרי משמר הגבול מוכשרים כרובאי 05).

מג"ב ובעיקר קציניו, משמשים כמאגר כוח אדם ממנו שואבת משטרת ישראל מועמדים מתאימים למילוי תפקידים במשטרה הרגילה. קציני מג"ב לא מעטים הצטרפו לשדרות הפיקוד של המשטרה הכחולה.

ממג"ב למשמר לאומי?

במסיבת עיתונאים שערך ב-23 ינואר 2023, לצד מפכ"ל המשטרה, קרא השר לביטחון לאומי להקמת משמר לאומי, בכפיפות למפכ"ל, לצורך חיזוק המשטרה ולהכפלת כוח האדם במג"ב. זאת, בצד תוספת שכר משמעותית לשוטרים, בהיקף משוער של מיליארד וחצי שקלים לשנה, לפחות. לפי תוכניתו, המשמר הלאומי יתבסס על כוחות מג"ב הקיימים, כוחות מג"ב שיועברו

מהגדה, גיוס שוטרים נוספים וכן עשרת אלפים לוחמים מתנדבים שיגויסו על ידי זרוע מתנדבים ארצית שתוקם לצורך זה.

חודש לאחר מהומות מאי '21 קבלה הממשלה דאז, בראשות בנימין נתניהו, [החלטה](#) (1701) על תוכנית חירום לחיזוק שלום הציבור, ביטחון והסדר הציבורי על רקע ההתפרעויות האלימות בחודש מאי 2021. ההחלטה כללה שורה של אמצעים לחיזוק המשטרה ו-מג"ב. שנה לאחר מכן התקבלה ע"י הממשלה בראשות נפתלי בנט [החלטה](#) על הקמת משמר לאומי ישראלי, במהלך של שנתיים. זאת, על בסיס מג"ב ובתוספת של אלפי מתנדבים. בפועל, גויסו ל-מג"ב מאז לצורך זה מספר מאות מתנדבים בלבד. החלטת הממשלה קבעה מסגרת שלפיה:

- תוקם מפקדה משימתית, שתרכז את הפעולות הנדרשות לבניין הכוח ולהפעלתו בתחומי ביטחון הפנים,
- תהיה הכפלה של הכוח הסדיר של החטיבה הטקטית הקיימת של מג"ב, בצד הכפלה של כוח המילואים של מג"ב בחטיבה נוספת לחירום.
- יגדל כוח המתנדבים של מג"ב, המונה כ-8,000 איש, על בסיס התנדבות אישית (ולא של ארגונים אזרחיים). חלק מהמתנדבים, יוצאי יחידות קרביות בצה"ל, יכללו ב"פלוגות חוד", שיוקמו ככוח מצויד ומיומן לתגובה מהירה.
- יוגדל מספר המתנדבים של המשטרה הכחולה, הפועלים במסגרת המשמר האזרחי בתחנות הקיימות, בין היתר לצורך חיזוק תחושת הביטחון של הציבור בשגרה. זאת, בנוסף להגדלת היקף כוח האדם במשטרה למשימות הקשורות להתמודדות עם האלימות והפשעה בחברה הערבית.

[במאמר](#) שפורסם במכון למחקרי ביטחון לאומי נקבע בין היתר כי ליישום ההחלטה הזו תהיינה משמעויות מפליגות במספר תחומים: הרתעה, מענה אפקטיבי, משילות משופרת, פעילות בשגרה ועתודה להתמודדות עם אסונות. במאמר הוצע כי המשמר הלאומי הישראלי:

- (1) יספק הרתעה ברמה הלאומית מול אלה הזוממים הפרעות סדר אלימות;
- (2) ישמש מענה מקצועי הולם ומידי להפרעות מסוגים שונים של הסדר הציבורי בתווך האזרחי;
- (3) יחזק את המשילות במרחבים בהם היא מעורערת וכן את תחושת הביטחון של הציבור;
- (4) יאפשר למשטרה להתרכז במשימות הליבה המסורתיות שלה בשגרה, המופרעות תדיר על ידי אירועים חוזרים ונשנים של הפרעות סדר ומצבי חירום;

5) המשמר עשוי להוות עתודה זמינה לקראת אירועים של אסונות המוניים, המחייבים מעורבות משטרתית רחבה, כחלק ממשימותיה של המשטרה.

מאז התקבלה ההחלטה הזו עוסקים משרד לביטחון פנים, מ"י ומפקדת מג"ב בגיבוש התפיסה המבצעית, במתווה הארגוני לבניין הכוח ובמתווה להפעלת הכוח. עבודת המטה עדין לא הושלמה, כאשר גם תהליך הגיוס של כוח אדם חדש ל-מג"ב נמצא רק בראשיתו. מאז הקמת הממשלה הנוכחית, מתקיימים דיונים על מתכונת ההקמה של המשמר הלאומי, על כפיפותו ועל ייעודו.

הקמת המשמר הלאומי במסגרת מג"ב, או הסבת מג"ב כולו למשמר לאומי, במסגרת מ"י, הינה מגמה ראויה, וודאי בתקופה זו. עיקר משימותיו יצטרכו להתרכז בתווך האזרחי, בין המשימות הצבאיות של צה"ל, לבין משימות האכיפה של מ"י, ובתיאום מבצעי הדוק ביניהם. המשמר הלאומי יצטרך להתמקד במשימות של הפרת סדר במתכונת נרחבת ואליו, כגיבוי למשטרה הכחולה ובדגש על מתן מענה מערכתי מהיר לאירועים הכרוכים במתח לאומי בין יהודים לערבים. בכל מקרה נכון לשמר את הזיקה הקיימת בין מ"י למשמר הלאומי, על בסיס התפיסה הקיימת של אחריות טריטוריאלית ואחדות הפיקוד.

מכאן נעבור לדון בשתי סוגיות שסוכמו בהסכם הקואליציוני בין עוצמה יהודית לבין הליכוד, בהקשר ל-מג"ב וזיקותיו לצה"ל מצד אחד ול-מ"י מצד שני.

פרק ב' - מג"ב-איו"ש לאן?

מג"ב-איו"ש הינו מפקדה בסדר גודל אוגדתי, האחראית על כלל פעילות מג"ב בשטחי יהודה ושומרון. כוחות מג"ב/איו"ש כפופים משימתית והפעלתית לפיקוד המרכז של צה"ל וממומנים על ידו.

כאמור, לאחר מלחמת ששת הימים נפרסו כמעט כל כוחות מג"ב בשטחי יהודה ושומרון. באותה שנה הוקם גדוד 4 של מג"ב שקיבל את האחריות על הגזרה, על בסיס פלוגות חדשות. זאת, כאשר גדוד נוסף של מג"ב פעל באזור הר חברון.

הגדרות ומונחים:

על מנת לנתח את השינויים שהוצעו, יש לבחון תחילה את משמעותם של שני מונחים משטרתיים בסיסיים:

"אחריות טריטוריאלית": משטרת ישראל מחלקת את שטח המדינה לשבעה מחוזות, הכוללים מרחבים ותחנות. באלה ניתנים כל שירותי המשטרה על ידי משטרה אחת, הנושאת באחריות להשגת יעדיה באותו אזור גיאוגרפי. יוצא דופן הוא מחוז שומרון ויהודה, המעניק שירותי משטרה לאוכלוסייה היהודית בלבד ומסייע לצבא, שהינו הריבון בשטח זה. כל תחנות

המשטרה כפופות למרחב ובין שניים לשלושה מרחבים כפופים למחוז אחד. נתב"ג מוגדר כמרחב וכך גם העיר אילת. משמעות ה"אחריות טריטוריאלית" מבחינת מ"י הינה כי המפקד בכל תא שטח (תחנה/מרחב/מחוז) הינו האחראי הבלעדי על כל הפעילות המשטרתית המתבצעת בשטח עליו הוא מופקד.

"אחדות הפיקוד" המשטרתי משמעותה שכל יחידות המשטרה (תחנה/מרחב/מחוז בשטח, יחידה/מחלקה/חטיבה/אגף במטה) כפופות לדרג פיקודי אחד, באמצעות שרשרת הפיקוד שעליה מפקד המפקח הכללי של המשטרה. היחידות הארציות כפופות לאגפים השונים, בהתאם למהות תפקידם (ראה גימשי, דני (2003) משטרה בדמוקרטיה, העקרונות הבסיסיים של ארגון משטרת ישראל, בהוצאת משטרת ישראל, אגף משאבי אנוש.

העברת פלוגות מג"ב/איו"ש לאחריות מלאה של המשטרה – משמעויות

להעברה של יחידות מג"ב/איו"ש מאחריות תפעולית של צה"ל לאחריות מלאה של מ"י מספר משמעויות כבדות משקל. ביניהן:

"שבירת" אחדות הפיקוד:

1. הרציונל המשוער: מסתמך על לקחים אפשריים מ"שומר החומות", אז התגלע קושי להעתיק מ-איו"ש כוח איכותי חזק ומיומן בזמן קצר לזירה נתונה בתוככי ישראל, בעיר לוד. הרעיון של שינוי הכפיפות הקבועה של הכוח אמור לכאורה לייצר גמישות תפעולית טובה יותר לצרכיה המיוחדים והמשתנים של המשטרה הכחולה.

2. המצב כיום: מג"ב/איו"ש (המחזיק מטה, 15 פלוגות, 5 יחידות מיוחדות ובכלל זאת יח' מסתערבים, תצפיות, חבלה) כפוף משימתית לצה"ל/פיקוד מרכז בכל הנוגע להפעלת הכוח ב-איו"ש. בניין הכוח נתון לאחריות מג"ב.

3. משמעות השינוי המדובר: משטרת ישראל / מטה מג"ב יהיה אחראי הן על בניין הכוח והן על הפעלת הכוח בטריטוריה שבאחריות כוללת של צה"ל. הדבר נוגד באופן מובהק את עקרון היסוד של אחדות הפיקוד הנהוגה במשטרה וב-צה"ל. צה"ל כבר הביע התנגדות ברורה להסדר מסוג זה (בסדרה של ראיונות של ה-רמטכ"ל היוצא), שיקטע וישבש מאוד את מימוש אחריותו שלו על הפעלת הכוח ב-הו"ש וכך יפגע ביעילות הפעלת הכוח באזור רגיש זה. למימוש רעיון כזה תהיה משמעות נוספת במקרה של הפרדת מג"ב מ-מ"י (ראה להלן), בעיקר משום שאז יהיו במקביל שלושה ארגונים במסגרתם עשויות פלוגות מג"ב לפעול, דבר שיעצים עוד את הסבך הפיקודי והמינהלי ויקשה על ביצוע משימות הכוח בגזרות השונות מאוד האחת מהשנייה.

צמצום החיבור בין הכוחות לשטח:

1. המצב כיום: פלוגות מג"ב/איו"ש מוצבות באורך קבע במקומות מוגדרים, מכירות היטב את השטח, את האוכלוסייה המקומית, את מפקדי צה"ל ואת כלל הגורמים הפועלים בגזרה. הידע הנצבר בפלוגה הינו משמעותי וחיוני ועובר ממחזור למחזור.

2. משמעות השינוי המוצע: בהנחה שיביא להגברה בתדירות הניוד של הפלוגות הללו מפריסתן בשגרה ב-איו"ש לגזרות חיכוך שונות ברחבי המדינה, לצורך משימות של שמירה על הסדר הציבורי והתמודדות עם פשיעה חמורה, למשך לא מוגדר ומשתנה, עשויה לגרום לשיבוש תפקודן. צפוי להיווצר פער מבצעי ניכר של הכוח מול גזרות הפעולה שלו. פלוגות מג"ב/איו"ש אינן מכירות היטב את גזרות הפעולה המשתנות בשטח הריבוני הישראלי, ואילו בשטחי איו"ש יצטרך צה"ל חדשות לבקרים ובתדירות בלתי סדירה או צפויה למלא את הפער שייווצר עם העתקת הכוחות באמצעות כוחותיו הוא, זאת, שלא על פי תכנית העבודה המסודרת, אלא בהתבסס על השינויים הנובעים מהתפרצויות של אירועי סיכון בישראל עצמה המחייבים העתקת הכוחות. מכאן שסביר כי המהלך יגרום לנזק תפעולי גם ב-איו"ש וגם במרחב הישראלי.

פגיעה במבצעים הכוח וביכולת התגובה שלו:

1. המצב כיום: פלוגות מג"ב/איו"ש מופעלות ע"י צה"ל על פי תוכנית עבודה סדורה, מוכרת ומתוכננת מראש. התוכנית הכללית של פיקוד המרכז ב-איו"ש, בשגרה ובמצבי הידרדרות מסתמכת על כוחות אלה בכל התרחישים המבצעיים וכן ב"הקפצות" ובהפעלות אד הוק – בהתאם למצב המשתנה תדיר בשטח.

2. משמעות השינוי המוצע: במצב החדש, לפיו למשטרה תהיה אחריות וסמכות להפעלה ישירה של הכוח, תיווצר פגיעה ביכולת התיכנון המבצעי, בהפעלה המיידית ובכוננות המבצעית של פלוגות מג"ב ב-איו"ש.

לכאורה, ניתן יהיה להגיע בנושא זה להסדר מראש על אופן ההפעלה. אבל, במרבית המקרים תביא המתכונת המוצעת לסרבול רב בתהליכים גם בפיקוד המרכז וגם במחוזות המשטרה הכחולה ולהגדלת נקודת החיכוך בין צה"ל ל-מ"י.

פגיעה במוטיבציה:

1. המצב כיום: הפלוגות משמשות ככוח שיטור איכותי למשימות ספציפיות במרחב איו"ש, המאופיין במורכבות ובנפיצות גבוהה. הפלוגות "מחוברות"

היום היטב לטריטוריה ולמשימות ה-צה"ל. עקב כך, המוטיבציה המבצעית בפלוגות אלה גבוהה מאוד והן נתפסות כמבוקשות בקרב המתגייסים.

2. משמעות השינוי: ניתוק הפלוגות באופן תכוף מגזרת איו"ש, כמשימה העיקרית והמקורית, עשוי לפגוע במוטיבציה להתגייס ולשרת בפלוגות אלו. מניסיון מתמשך נלמד כי ריבוי העתקת כוחות הלוחם וחזרה לגזרות משתנות, לצורך תגבורים למשטרה הכחולה, הינו אחד הגורמים המרכזיים לירידת מוטיבציה בקרב הכוחות המתגברים.

פגיעה בעבודת השיטור ב-איו"ש:

1. המצב כיום: לא בכדי הוחלט על הצבת פלוגות מג"ב ב-איו"ש. כמוזכר לעיל, ההסדרה החלה כבר לאחר מלחמת ששת הימים וכיבוש השטחים. הצבא נדרש אז לכוח שיטור מיומן על מנת להתמודד עם הפרות סדר, הפגנות ופעילות טרור. מדיניות הצבא, לאורך שנים, הייתה לצמצם ככל הניתן בהפעלת חיילי חובה צעירים, בעלי רקע מבצעי ונטייה לוחמנית, מצוידים בנשק חם, מול אוכלוסייה אזרחית עוינת. נסיבות כאלה הן רגישות ונפיצות ומחייבות מיומנות, בגרות, שיקול דעת וניסיון מקצועי רב. במקומות בהם הופעלו חיילי חובה, הסתיימו חלק מאירועי החיכוך בנפגעים ולעיתים בהרוגים. הפעלת מג"ב ככוח שיטור מיומן מאפשר הפעלת אמצעי פיזור אל-הרג על ידי שוטרים מיומנים ובעלי בשלות. הדבר נכון גם בעת הפעלת כוחות אכיפה מול מתיישבים יהודים, כמו בעת פינוי מאחזים והריסות בתים.

2. משמעות השינוי: הוצאת הפלוגות של מג"ב תחייב להפעיל חיילים בתרחישים המובאים מעלה. הדבר יגביר את החיכוך, את הסיכוי לנפגעים / הרוגים ואת האפקטיביות של הפעולות הנדרשות. ייתכן שהצבא יאלץ להכשיר ולהציב כוח צבאי ייעודי למשימה זו, שיהיה פחות מיומן, ונעדר כישורי שיטור. זה יחייב משאבים נוספים רבים של חיילי חובה או כוחות מילואים. שישחקו את הצבא במשימות השיטור ויפגעו בייעודו ללחימה. יש להדגיש את החיוניות והרגישות של משימות השיטור שמבצעים עתה חיילי מג"ב ב-איו"ש, להן השלכה ישירה על הביטחון הלאומי ואחזקת השטחים במצב של אלימות מרוסנת. כל שינוי בלתי הכרחי יפגע קשות במאמץ לשלום באוכלוסייה הפלסטינית והיהודית במרחב ולצמצם סיכויי פח"ע.

פגיעה באיכות כוח האדם:

1. המצב כיום: פלוגות מג"ב איו"ש (כ-1700 שוטרים) מאוישות על ידי אנשי קבע וחיילים סדירים, העושים את שרות החובה שלהם במג"ב. צה"ל מקצה חיילים לפלוגות מג"ב ב-איו"ש ובכלל, על בסיס חוק גיוס חובה, בהסדר מיוחד ואפקטיבי מול צה"ל ומשרד

הביטחון. המדובר בכוח אדם איכותי, שהינו חלק בלתי נפרד מהמשימה הצה"לית בגזרה קריטית זו.

2. משמעות השינוי: בהנחה שצה"ל לא יקבל את ההסדר המוצע, בשל הפגיעה הטמונה בו ברציפות התפקוד של חיילי מג"ב בגזרה, הרי צה"ל יצרך למצוא תחליפים לפלוגות הנדונות, בין אם פלוגות סדירות ואם פלוגות מילואים. בשני המקרים יהיה בכך משום הפרעה ניכרת לבניין הכוח הצה"לי, בצד פגיעה במקצועיות של הלוחמים בגזרה זו (ראה להלן).

3. מאחר ואחוזים גבוהים של חיילי חובה ב-מג"ב מתגייסים לאחר שחרורם למשטרה הכחולה ול-מג"ב, במתכונת שירות קבע, או במילואים, הרי שאפשר לשער שהתהליך המוצע יפגע לאורך הזמן לא רק בפלוגות המדוברות כאן, אלא ב-מג"ב בכלל ובמשטרה כולה.

4. סוגייה זו יכולה להיות מוסדרת חלקית בדרך של קיבוע הקצאת המכסות המדוברות, ובעיקר קבוצות האיכות, במסגרת שרות החובה במשטרה (שח"מ) בין המשרד ל-בט"פ למשרד הביטחון, אולם כנראה לא לאורך זמן.

משמעויות ההצעה להעביר את האחריות הכוללת על מג"ב איוש ל-מ"י

על רקע ניתוח זה נראה כי ההצעה לשנות את כפיפותן של פלוגות מג"ב/איוש ולהעבירן לאחריות כוללת של מג"ב מחייבת בחינת מדוקדקת. בשל השלכותיה המערכתיות של הסוגייה, היא מחייבת בחינה בהקשר המערכתי הכולל, גם מול מג"ב, גם מול מ"י וגם מול צה"ל, בהתייחס להשלכות על הפעילות שלהם בשטח, הן ב-יהו"ש והן בתוככי ישראל, בכל הקשור למציאת המענה הנכון והמאוזן להתפתחויות צפויות של הפרות סדר רחבות היקף, כולל על רקע לאומני בהקשר הערבי - יהודי.

נראה כי הנושא כבר חזר לבחינה נוספת על שולחן הדיונים במשרד לביטחון לאומי. עם זאת, אם יוחלט בכל זאת להכפיף את פלוגות מג"ב איוש, יהיה צורך בשינוי יעוד של החייל, גם בהקשר של יכולות הפעלת הכוח באמצעות גורמי המטה של מג"ב. כיום מפקדת מג"ב בנויה כמטה לבניין הכוח, כאשר המעבר המדובר יצריך שינויים משמעותיים באגפי המטה, ובעיקר בתחומי המבצעים והמודיעין.

בו בזמן, צריכה להתקיים בחינה יסודית לגבי ההיערכות של מג"ב ו-מ"י לקראת אירועי קיצון, כולל אלה הקשורות לאלימות על רקע לאומני. הסוגייה אכן חשובה ומחייבת מענה, אולי על בסיס ההחלטה מ-2021 לבנות במסגרת מג"ב את המשמר הלאומי הישראלי. כאן צריכה להימשך עבודת המטה בה הוחל כבר, המחייבת גם התייחסות וקבלת החלטות בתחומים עקרוניים של יעוד, משימות ומבנה המשמר הלאומי הישראלי והן במישורים הפרטניים של סד"כ, ארגון, מבנה, זיקות למ"י בשורה של סוגיות שישפיעו על אופי המערכת והצלחותיה.

פרק ג' - ניתוק מג"ב ממשטרת ישראלי והקמתו מחדש כגוף מבצעי עצמאי

בסעיף 90 להסכם הקואליציוני בין עוצמה יהודית לליכוד נקבע בין היתר כי "ייקבע לנתק את מג"ב מהמשטרה, ולהפכו לשירות עצמאי במעמד דומה לשב"ס, להכפיפו לשר ולבצע שינויי חקיקה בהתאם". המדובר בשינוי רב משמעות בזיקה הקיימת שבין מ"י ל-מג"ב, המחייבת שיקול דעת מעמיק, בחינת היתרונות והחסרונות, ההשלכות על מ"י, מג"ב, צה"ל וגופי הביטחון האחרים וכן תכנון מדוקדק ומפורט של מהלכים עליהם יוחלט ברמה העקרונית, כך שיתורגמו לשפה מבצעית וארגונית אפקטיבית, מובנת ומאפשרת הפעלה סבירה של הכוחות הנדונים.

המצב כיום:

בראש מג"ב עומד ניצב הכפוף פיקודית ל-מפכ"ל. מפקד מג"ב הינו חבר בסגל הפיקוד הכללי של מ"י. מטה מג"ב בנוי ממחלקות מקצועיות, המקבילות לאגפים המקצועיים במטה הארצי של מ"י. המחלקות המקצועיות כפופות מקצועית לאגפי המטה הארצי ופיקודית למפקד מג"ב.

מג"ב מונה למעלה מ-7000 תקנים של לוחמים ואנשי מטה. מג"ב בנוי מ-6 מרחבים, בהתאמה למחוזות מ"י (למעט מחוזות ת"א והמרכז החולקים מרחב מג"ב אחד). המרחבים כפופים פיקודית ומקצועית למפקד מג"ב ומשימתית למפקד המחוז הרלבנטי, על פי עיקרון אחדות הפיקוד והאחריות הטריטוריאלית.

יחידות מג"ב פועלות בשטח על פי הנחייה פיקודית מחוזית כנגד פשיעה חמורה ולהשלטת הסדר הציבורי, לפי הצורך והנסיבות. בשגרה הן פועלות במרחב הכפרי, בעיקר כנגד פשיעה חקלאית, שוהים בלתי חוקיים ועוד.

באשר לכוחות המיוחדים של מג"ב: החטיבה הטקטית וחטיבת בטחון פנים של מג"ב מופעלות באחריות כוללת של מטה מג"ב. חטיבת המבצעים במטה הארצי של מ"י היא המקצה את הכוחות לפי משימות מוגדרות במחוזות השונים על פי הערכת המצב. ה-ימ"מ, כיחידה לאומית ללוחמה בטרור, כפופה למפקד מג"ב ומופעלת בתאום עם חטיבת המבצעים של המשטרה מול שב"כ ו-צה"ל.

ל-מג"ב היכולת (הבלעדית במשטרה) להפעיל כוחות מילואים. עם השנים נבנו ב-מג"ב פלוגות מילואים, המתוקננות (בעיקרון) על בסיס של ציוד ייעודי. בנוסף, מג"ב מפעיל כ-7000 מתנדבים – בעיקר בחטיבות המרחביות. המתנדבים פועלים תחת הנחיות מקצועיות וכללי עשה/אל תעשה הנקבעות במחלקת המתנדבים באגף המבצעים של מ"י. ככלל, מג"ב מובדל מהמשטרה הכחולה בנראות החיצונית (צבע המדים/סמלים וכו'), בהכשרה ובהשמה, בדגש על משימות לוחמה.

לאחרונה נוספו למג"ב יכולות ומשימות נוספות בתחומי החקירות. על רקע זה הוקמו יחידות מרכזיות (ימ"ר), להן יכולות חקירתיות ומודיעיניות בתחומי הפעלת הכוח. זאת, כאשר תחום החקירות והמודיעין מרוכז ברובו במשטרה הכחולה, המעניקה גם הנחיה מקצועית בתחומים אלה ליחידות מג"ב. כוחות מג"ב מפעילים רכזי מודיעין, המוכוונים לפשיעה החקלאית ותופעת השהייה הבלתי חוקית. תוכנית המודיעין של מג"ב מתכללת ברמה הארצית. גורמי המודיעין והחקירות של מג"ב פועלים מול "מרכז בינה" מרכזי שהוקם בשנים האחרונות, המתכלל את תמונת המודיעין על בסיס כלל מקורות האיסוף של מ"י. התביעה המשטרית היא המעניקה שרות לכל המשטרה ובכלל זה גם למג"ב.

סיכום משמעויות ההצעה לנתק את מג"ב מהמשטר הכחולה

הרעיון לנתק את מג"ב מהמשטרה הכחולה מגיע על רקע נסיבתי מסוים ועל רקע הצורך הפוליטי לתת מענה לתחושה רווחת בציבור של העדר משילות, של פשיעה נרחבת ושל אכיפה חסרה. כל אלה יוצרים אווירה ציבורית קשה – נכונה או לא – של פגיעה בביטחון האישי של האזרחים. מדובר בסוגייה מאתגרת, ברמה הלאומית, המצדיקה פתרונות, גם בהקשר של מג"ב. אולם ההתמקדות ב-מג"ב עצמו אינה הכיוון הנכון. מתחייבת כאן התבוננות יסודית, ביקורתית וכוללת על כלל מערך האכיפה בישראל, על מ"י כולה, על כל מרכיביה וכן על מג"ב.

מג"ב כבר עבר לעיתים קרובות, לאורך השנים, שינויים רבים. רובם היו נקודתיים ונתנו מענים לבעיות נקודתיות, חשובות ככל שהיו. כל אלה יצרו הקלה מיידית, אבל לא הביאו לשינוי מהותי. עקב כך קיים תסכול מתמשך הן בקרב המשטרה הכחולה והן בקרב מג"ב.

במג"ב נובע התסכול משאיפת המפקדים לעצמאות ולחופש פעולה, בעיקר מול המחסום הנובע מהעיקרון הטריטוריאלי ואחדות הפיקוד, המגדיר באופן חד משמעי שהפיקוד על השטח נתון בידי מפקד המחוז, כאשר למג"ב נותרת רק אחריות משימתית, טקטית במשמעויותיה ומוגבלת בתוצאותיה. יתר על כן, מפקדי מג"ב לדורותיהם גורסים כי מג"ב, גם כשהוא גדל, אינו ממצה את יכולותיו, גם מול מגוון משימותיו האופרטיביות בתוך האזרחי ובוודאי כך מול יעדי המשטרה והמדינה. תחושה דומה קיימת גם בקרב המשטרה הכחולה. מרבית אירועי התגובה (אירועים אליהם משוגרת ניידת משטרה בתגובה לקריאת 100) מטופלים על ידי ניידות התחנות. התחושה בתחנות היא כי העומס הנופל עליהן הוא בלתי סביר, וכי כוחות מג"ב המוצבים בטריטוריה שלהם אינם תורמים את חלקם הכמותי היחסי בעומס הגובר, מול מצוקת כוח האדם מצד אחד והגידול במשימות ובאתגרים מצד שני.

בנתונים אלה, אך טבעי הוא, שכחלק ממסורת ארוכת שנים ומתהליך שהלך והתעצם בשנים האחרונות, מבדל עצמו מג"ב, בהשראת מפקדיו, מהמשטרה הכחולה. בידול זה בא לידי ביטוי בתפיסה העצמית של החייל ומפקדיו, במיתוג, בדוברות, בפרסומים וכדומה. אם בעבר תדמיתו של מג"ב הייתה של חייל "פרוע", וחסר ארגון וסדר, הרי שבשנים האחרונות חלה בו מהפכה של ממש. מג"ב הפך לחייל מקצועי, מיומן ונחשק, שאחוזי הבקשות של מתגייסים לשרת בו גבוהים מאד. גם בעיני הציבור הצליח מג"ב למתג עצמו כגוף עצמאי מהמשטרה. גם כשהמשטרה נתקלת בביקורת ציבורית קשה, הדבר כמעט ואינו משפיע לרעה על תדמית מג"ב. החייל ממוצב ומוצג בצדק ככוח מבצעי דינמי ומצליח בחזית הלוחמה בטרור, בדגש על ירושלים. בשנים האחרונות נפצעו ואף שילמו בחייהם לוחמים ולוחמות של מג"ב בעודם נלחמים בטרור. עובדה זו תרמה באופן ברור לגאוות היחידה ולמיתוגה הגבוה. על רקע זה פועל מג"ב במישורים רבים על מנת לייצר ולקיים עצמאות תפקודית.

לאור האמור לעיל, לתרחיש של ניתוק ארגוני ומבצעי של מג"ב מהמשטרה, הלכה למעשה ובאופן מלא, יהיו משמעויות והשלכות מרחיקות לכת, ובעיקר:

- עיקרון האחריות הטריטוריאלית ואחדות הפיקוד, בהנחה מוצדקת שיישמר, יחייבו חלוקה טריטוריאלית חדשה ואחרת של מ"י. מהלך כזה אינו נחוץ ואינו עונה על אף אחת מבעיות המשטרה. ההיפך הוא הנכון, ניתוק מג"ב ממנה יביא להחלשת יכולות התפקוד של מ"י ולעמידה הנדרשת במשימותיו המורכבות והמגוונות. למשל, בתסריט של הפרדת מג"ב אפשר לחזות מצב עתידי שבו המרחב העירוני יהיה באחריות המשטרה הכחולה ואילו השטח הכפרי הפתוח – כולל מרבית הנגב והגליל – יהיו באחריות מג"ב. מצב כזה אינו סביר בעליל. זאת, משום שבמדינה קטנה כמו ישראל, הפרדה כזו אינה יכולה להתקיים, כאשר קיימת זליגה נמשכת של עבריינות ופשיעה מהשטח הפתוח לעירוני וחוזר חלילה.
- יש להניח שבהפרדה בין מג"ב ל-מ"י, אם תתבצע, תתקיים חלוקת תחומי אחריות. השאלה היא האם החלוקה תהיה טריטוריאלית או משימתית מובהקת. זאת, למרות הזיקה העמוקה הקיימת בין עבריינות ופשיעה "רגילה" לבין הפרות סדר ופשיעה לאומנית. מי יהיה מופקד על הנושאים השונים ועל החפיפות ביניהם? האם ניתן להניח שיותר מגורם אחד יהיה מופקד על תחום פשיעה מורכב?
- אופי פעילותה של המשטרה נגזר ממשימותיה. דהיינו, התמודדות נמשכת, 24/7, מול פשיעה/תאונות/הפרות סדר/אירועים ועוד. כפועל יוצא מכך, המשטרה הכחולה מפעילה רוב הזמן את כוחה ובחלק קטן ממנו בונה את כוחה, באמצעות אימונים, תרגולים, בחני כשירות וכדומה. להבדיל, מג"ב עוסק, בדומה לכוח צבאי, לאורך זמן רב יחסית בבניין הכוח. עובדה זו מייצרת זמינות נמוכה יחסית של כוחות מג"ב המופנים לתגבור המשטרה הכחולה, שיחידותיה כורעות תחת נטל הפעילות השגרתית, הגוררת השקעה נמוכה בקידום ההתמקצעות של מרכיביה.

מכאן יהיה צורך לגזור את הכיוונים העיקריים הבאים:

- לדחות את הדיון וההחלטה על עתידו הארגוני של מג"ב עד לאחר תום עבודת מטה סדורה לבחינת מעמדה של מ"י ושל מג"ב מול מגוון משימותיהן המורכבות, בראייה עתידית, בחזקת מהכלל אל הפרט.
- במסגרת העיסוק בנושא, במועד המתאים, יהיה צורך בהחלטה על אחת משתי דרכי הפעולה העיקריות הבאות: האחת, חלוקה טריטוריאלית מחודשת של כלל שטחה של מדינת ישראל בין מג"ב למשטרה. **כיוון זה אינו רצוי ואינו ישים.** השנייה, לחילופין, הקמת מנגנון תיאום מבצעי הדוק בין הארגונים בכל גזרה טריטוריאלית, (מהלך שמייתר את הניתוק למעשה), מהלך שעלול להיות מסורבל ויקר ויחמיר עוד יותר את בעיות היסוד של המשטרה.

- כך גם לגבי הצורך בבניית מטה חדש ל-מג"ב על כלל חלקיו, לצורך מתן מענה ארגוני הולם, במנותק מ-מ"י. מדובר בתוספת של מאות תקנים, תוספת של משרדים, אמצעים וכדומה.
- כך גם לגבי הצורך בחקיקה שתתמוך במהלך – בהיבטי סמכויות הארגון החדש ובזיקה לפקודת המשטרה, שתצטרך להתעדכן מיסודה.
- בנתונים הנוכחיים, החלטה על ניתוק מג"ב מ-מ"י תהווה פגיעה משמעותית ביכולת המענה הכולל של משטרת ישראל לעמוד במשימותיה על פי החוק והצורך. ההפרדה ממג"ב (מדובר ב-8000 שוטרים!), ללא מתן מענה משמעותי ומקדים לפערי כוח האדם הקיימים גם כיום במשטרה, ייצרו פער עצום ביכולת המענה לאירועים הפליליים ולשרות המשטרה לאזרח.
- נדרש יהיה לתת את הדעת, בכל הקשור לאחריות המשטרה ו-מג"ב, במתכונת עתידית, גם לסוגיות הקשורות למצבי חירום אזרחיים. הנושא חשוב וזקוק להתייחסות עמוקה, אולם הניתוק רק עלול להחמיר את הבעיה הקיימת. בכל מקרה, הדבר קשור באופן הדוק גם לנושא האחריות הטריטוריאלית ולאחדות הפיקוד וכן לנושא בניין הכוח.
- אם ההפרדה תתקיים, ותתבצע חלוקה טריטוריאלית נפרדת (כדוגמת הז'נדרמריה בצרפת או הקרביניארי באיטליה), יהיה צורך בעיבוי שתי המערכות הנפרדות לפעולה עצמאית בכל המרכיבים. כיום הם משלימים האחד את השני, אך אינם יכולים לתפקד באופן עצמאי, בהעדר יכולות מספיקות ב-מג"ב בתחומי הפעלת הכוח ובעיקר בתחומי המודיעין, החקירות, התביעה וכו'. כך גם ב-מ"י ביכולות המבצעיות, והשלטת סדר.

פרק ד' - סיכום, מסקנות והמלצות מערכתיות

התובנה המרכזית עליה יש לבסס כל מהלך הכרחי לפיתוח המשטרה מול מגוון משימותיה הינה **שהכוח המשטירתי בישראל אינו מספיק על מנת למלא בצורה סבירה את כלל המשימות המורכבות והחיוניות המוטלות לפתחה כבר היום**. הדבר נכון גם לגבי משימות השגרה, ונכון ביתר שאת לגבי המשימות שאינן חלק מהשגרה היומיומית של מ"י. היות והיקף כוח האדם המשטירתי בישראל הינו מצומצם מהנחוץ, נושא שיש להתייחס אליו בראייה כלל מערכתית, הרי שכל חריגה מהשגרה, ובעיקר בתחומי הפרת הסדר הציבורי, או אירועי אסונות המוניים, מחייבת מיידית העתקת כוחות מיחידות המשטרה השונות למשימות הדחופות. זאת, בנוסף לכוחות סיור מיוחדים, בהיקף של כ-1200 שוטרי יס"מ, המוכשרים למשימות סדר ציבורי והתמודדות עם פשיעה חמורה. העתקה של כוחות המשטרה הכחולה, המתמקדים בשגרה במשימות היסוד השירותיות של מ"י, באה גם על חשבון המשימות החיוניות הללו וגם על חשבון אפקטיביות המענה המבצעי במשימות חירום, המתבצע בחלקו על ידי שוטרים פחות מנוסים או מיומנים מקצועית לתחומים אלה.

אחד הפתרונות שנמצאו כמענה, מאולתר במהותו, לפערים החמורים בין מציאות האירועים הבלתי שגרתיים החוזרים ונשנים האלה לבין היקף כוח האדם העומד לרשות המשטרה, הינו הפעלת כוחות של המשטרה ושל מג"ב כעתודה לאומית מתגברת למשטרה הכחולה, בעת הצורך. מדובר בפער אסטרטגי חמור במבנה הכוח המשטרתי בישראל, המחייב מענה מערכתי, כזה שיעניק למשטרה, על כל שלוחותיה, יכולת לתפקד באופן סביר מול משימות השגרה ומול משימות הדחף התכופות והחיוניות. מסמך זה מתמקד ב-מג"ב. אולם **הצורך בפתרון כוללני מחייב לא רק שינוי מערכתי ב-מג"ב, אלא יותר מכך, שינוי רב ממדי ב-מ"י כולה.**

את הרעיון בדבר ניתוקו של מג"ב מהמשטרה יש לבחון בהקשר הרחב הזה, ובעיקר מול היקף משאביה של המשטרה בכוח אדם, בציוד, בתקציבים ובמעמדה הציבורי ברמה הלאומית. מ"י, במתכונתה הנוכחית, אינה בנויה ואינה יכולה להתמודד עם כלל משימותיה בצורה סבירה, וודאי לא בצורה מיטבית. משימותיה רק הולכות וגדלות, עם הגידול באוכלוסייה, עם התגברות העבריינות והפשעה חוצת הגבולות, עם נדידת הפשיעה למרחבי הסייבר ועוד. הכרסום במעמדה של המשטרה וביכולותיה, ביחס להיקף ועוצמת האירועים, מתרחש לאורך שנים, חייב אותה שוב ושוב לשינויים, תיקונים ואלתורים מקומיים, בדרך כלל במסגרות תקציביות מוגבלות, שאף פעם לא אפשרו את בנייתה של המשטרה ושל מג"ב בצורה מסודרת, מתוכננת, ואפקטיבית, בהתאם לצרכים האמיתיים של תפקידי המשטרה הקלאסיים ומשימת ביטחון הפנים גם יחד.

לאחר המשבר של אירועי הפנים סביב "שומר החומות" (מאי 2021) שהתרחשו במקביל להתגברות הפשיעה והאלימות בחברה הערבית ובחברה היהודית, הגיש המפכ"ל למשרד ל-בט"פ ולאוצר, לאחר עבודת מטה והפקת לקחים, תוכנית שכונתה 555. עיקרה תוספת של 5000 שוטרים, תוספת של 5 מיליארד ₪ למשך 5 שנים (<https://www.kan.org.il/item/?itemid=108788>). התוכנית לא מומשה ברובה. והפערים נשארו בעינם.

על רקע זה מומלץ להתייחס לנושא בכללותו על פי הקווים המנחים הבאים:

- להפסיק את המסורת של תיקונים ושיפורים מאולתרים לצורך מתן מענה נקודתי לבעיה ספציפית, קשה וחמורה ככל שתהיה. ניסיון העבר מלמד כי גישה כזו אולי יוצרת דימוי של שיפור, אבל בטווח הארוך יוצרת בעיות חדשות, חמורות ממנה.
- עם כל החשיבות שיש במתן מענה הולם להפרות סדר אלימות בהקשר הערבי – יהודי, שללא ספק מחייבות מענה אכיפתי הולם, הסתכלות על מ"י ו-מג"ב בפריזמה זו בלבד לא תביא לפתרון הנדרש, אלא עלולה ליצור הפרעות וחוסר איזונים במערכת המשטרית הקיימת.

- בעיית היסוד המחייבת הסדרה היא אי ההתאמה של מ"י - איכותית וכמותית - למשימותיה המורכבות. מתן מענה מערכתי לעניין זה, גם אם ייקח זמן לגיבושו ברמה האסטרטגית וזמן רב ליישומו בפועל, הוא הכיוון המומלץ, גם בנסיבות של לחצים פוליטיים ומציאות מאתגרת.
- לכן מומלץ לערוך בחינת עומק של התאמת משטרת ישראל בטווח 5 השנים הבאות אל מול הצפי של התפתחות האיומים של ביטחון הפנים על כל מרכיביו, מול משימותיה של המשטרה והמשאבים התקציביים והארגוניים הכרוכים בכך.
- בהמשך לכך מומלץ לקיים עבודת מחשב אסטרטגית בנוגע למבנה המשטרה - צופה פני עתיד (לטווח של עד 15 שנה קדימה), בהתאם לגידול האוכלוסייה, החלוקה הדמוגרפית, השתנות האיומים, משבר האקלים, ההתפתחויות הטכנולוגיות, פשיעה חוצת גבולות ושינוי דפוסי העבודה, בחזקת תר"ש מ"י, עפ"י הדפוס המוכר בצה"ל.
- לגזור ממנה עבודת תכנון אסטרטגי לגבי עתיד מג"ב, ייעודו, משימותיו, מבנהו, היקף כוחותיו וזיקותיו השונות ל-מ"י ולצה"ל, בהתאמה לכל אלה.
- לדחות את ביצוע השינויים המפליגים שנבחנו בפרסום זה בנוגע ל-מג"ב/איו"ש ולהפרדת מג"ב מהמשטרה עד לביצוע הבחינה המעמיקה הנדרשת באשר למערכת כולה ולהשלכות השינויים על מ"י ועל מערכת האכיפה בכלל. במסגרת תהליך המחשב אפשר וצריך להציב חלופות שונות, כולל אלה שעלו לאחרונה, בבחינה של יתרונות וחסרונות, עלות מול תועלת, וכל זה בראייה מערכתית כוללת.
- לקיים בחינה מערכתית מחודשת לגבי האחריות הלאומית לניהול אסונות המוניים מהטבע ומידי אדם, כלל בהתייחסות למשימותיו, מעמדו של פיקוד העורף, הכפיפות שלו וזיקותיו ל-מ"י. זו סוגייה חשובה לא פחות מזו הנדונה כאן. היא מחייבת חשיבה, עבודת מטה, החלטות ויישום לטווח ארוך.
- מומלץ לחלק את עבודת המטה הנדרשת בין התחומים המחייבים פתרונות לטווח הקצר לבין בעיות היסוד הכרוכות בחולשת יכולת התגובה האיכותית של המשטרה מול אירועי קיצון, בעיקר אם אלה מתרחשים במספר זירות במקביל, כפי שקרה באוקטובר 2000 או בעת מבצע 'שומר החומות'. בקבוצה שנייה זו יש לכלול את סוגיית בניית מג"ב/המשמר הלאומי כגוף עצמאי, עם יכולות תפקודיות עצמאיות ועם חלוקת האחריות, הסמכות וגבולות הגזרה ביו מ"י ל-מג"ב, לרבות שינויי חקיקה הנדרשים לעניין העברת סמכויות נדרשות מגוף אחד למשנהו.